

Preek over Spreuken 20:1

Liturgie:

Votum en groet

Zingen: Ps. 75:1,2,5,6

Gebed

Schriftlezing: Spreuken 19:20 – 20:7; 23:19-35

Zingen: Ps. 104:1,4,8

Tekst: Spreuken 20:1

Preek

Zingen: Lb. 252:1,2,3,4

Geloofsbelijdenis

Zingen: Gez. 165

Gebed

Collecte

Zingen: Lb. 301:1,2,5

Gehouden te: Baflo, 03-08-14 (14.30 u.)

Preek

Thema: Wijsheid en wijn, gaat dat samen?

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters, jongens en meisjes,

1. Biertje?

Lekker hè, een biertje of een glas wijn op een mooie zomeravond. Buiten in de tuin of op een terras. Hapje erbij, stukje kaas, stukje worst of een handvol nootjes.

Dat is echt genieten in de zomer. Gezellig. We nemen er nog eentje. En nog eentje en nog eentje en nog... eentje... Proost!

Hoeveel biertjes of wijntjes neem je? Hoeveer ga je? Hoeveel kun je aan?

'Geniet, maar drink met mate', zeg de reclamecampagne. En wie is de BOB?

Niks mis mee, toch? Het is gezellig. En we worden er steeds een beetje vrolijker van. Het leven is goed vinden we.

En bij ons komt boven een zinsnede uit een psalm:

*"...gras laat u groeien voor het vee
en gewassen die de mens moet verbouwen.
Zo zal hij brood winnen uit de aarde*

*en wijn die het mensenhart verheugt,
geurige olie die het gelaat doet stralen,
ja, brood dat het mensenhart versterkt."* (Ps. 104:14,15)

Die wijn die het mensenhart verheugt, dat spreekt ons wel aan. Overigens, niet iedereen lust wijn, bier of sterke drank...

Maar helaas, broeders en zusters, de wijsheid breekt op onze vreugde en vrolijkheid in met een kritisch woord over het gebruik en de werking van alcohol, van wijn en drank.

*"Van wijn word je een spotter, van drank een braller,
wie zich bedrinkt, verliest zijn verstand."*

Laten we niet geruststellend met de vinger naar anderen wijzen en denken: 'Dat geldt mij niet. Ik kan wel tegen een paar flinke borrels of een meter bier.'

Laten we luisteren naar deze les van de wijsheid en die ter harte nemen. Daarbij hoeven we de vele positieve woorden over wijn in de Bijbel niet vergeten.

Aan de hand van de spreuk in onze tekst en van andere spreuken willen we nadenken over de vraag:

Wijsheid en wijn, gaat dat samen?

Dat is het thema van de preek.

2. Wijn en drank

Kent u het tv-programma 'Zon Zuipen Ziekenhuis'? Het werd of wordt uitgezonden op RTL5. Ik ken het ook niet. Ik had in de tv-gids wel eens de titel gezien. En die zegt al veel. Hij laat niet aan duidelijkheid te wensen over. De pictogrammen van de Kijkwijzer bij dit programma zeggen ook heel veel.

Zon Zuipen Ziekenhuis. Dat is, zag ik op een soort 'Uitzending gemist site', een

"Nederlandse realityserie waarin drie Nederlandse artsen worden gevolgd tijdens hun werk op populaire bestemmingen in Griekenland, Spanje en Bulgarije. In de hipste hotspots op Mallorca, in Sunny Beach en op het Griekse Corfu is te zien hoe de jongeren uitgebreid hun welverdiende vakantie vieren. Wat gebeurt er als alle grenzen verdwijnen en de controle van het thuisfront ver te zoeken is? Tijdens het feesten gaat vaak genoeg iets mis. Gelukkig zijn daar de drie Nederlandse artsen die de jongeren opvangen én behandelen als het even anders loopt dan gepland."

Als je even de intro van een aflevering bekijkt of ergens in het midden aanklikt, dan heb je in de kortste keren in de gaten wat voor programma het is. De titel is treffend. Je zou er nog wel een paar begrippen aan kunnen toevoegen...

Al met al, het biedt een treffende illustratie van onze spreuk vanmiddag.

En je mag hopen, dat dit niet de manier is, waarop onze christelijke jongeren hun vakantie vieren of hun feesten op de camping of in de achtertuin. Of studenten hun soosavonden. En ouderen evenmin...

"Van wijn word je een spotter, van drank een braller..." Hoezo? Wat doet de alcohol met je?

We kwamen zopas bij de schriftelezing een paar spreuken tegen over spot en spotters en hun gedrag en wat de wijsheid daarvan vindt. Het gaat over mensen die lak hebben aan het recht, aan de wet van God en aan de belangen van een ander.

We lezen:

"Een onbetrouwbare getuige spot met het recht, een goddeloze zwelgt in onrecht."

Voor spotters staat de straf al vast, voor de rug van dwazen ligt de stok al klaar." (Spr. 19:28,29)

Onze spreuk vult dat aan door te laten zien hoe je zo'n spotter wordt. Of kunt worden. Door de wijn of de drank. Door de alcohol in die dranken.

Alcohol maakt je tong losser. Je waant je groter dan je bent. En je denkt dat je dat moet laten horen door te schreeuwen en grote woorden te gebruiken. Of grove taal uit te slaan.

En als je met een groep bent, doe je tegen elkaar op en durf je nog meer.

Overmatig alcoholgebruik zorgt voor losse taal en voor losse handjes. Je pakt wat je pakken kunt bij de meiden en de jongens. Of aan de bezittingen van een ander of de voorwerpen in de openbare ruimte. Vernielzucht noemen we dat.

Men spot met de wet van God. En men belemmert de politie en hulpverleners in hun werk. Die worden gewoon gemolesteerd.

O ja, dit is ook een goede spreuk in dit verband. 'Als de wijn is in de man, is de wijsheid in de kan.' En de geest is uit de fles. En krijg die er maar eens weer in...

"Wie zich bedrinkt, verliest zijn verstand."

Wie zich bedrinkt, bralt dwaze woorden. En doet dwaze dingen. Ben je wel goed bij je hoofd?

Je zag het bij Noach al, vertelt de Bijbel.

"Noach was landbouwer en legde als eerste een wijngaard aan. Hij dronk van de wijn, werd dronken en ging in zijn tent liggen, zonder kleren aan." (Gen. 9:20,21)

Geen goed voorbeeld voor zijn zonen en schoondochters. Maar het gedrag van Cham was even dwaas en respectloos. Een spotter was ook hij.

Wie zich bedrinkt, verliest zijn verstand. Je weet niet meer wat je doet.

Let wel, dat is voor de wijsheid geen verontschuldiging. Jij bent zelf verantwoordelijk voor je drankgebruik, hoe aangeschoten of laveloos je ook kunt zijn. En als jij met een dronken hoofd vernielingen pleegt of een aanrijding veroorzaakt kun je niet zeggen: 'Kon ik er wat aan doen? Ik was mijn verstand kwijt.'

De excessieve drinker verliest zijn verstand en zijn vastheid. Vol ironie, maar met een heel serieuze ondertoon tekent de wijsheid zo iemand uit in het slot van Spreuken 23. Wat we ook gelezen hebben.

Ze ziet hoe onvast de dronkaard in zijn denken is en op zijn benen staat. Je ziet hem waggelen. Het is als een zeeman in het topje van de mast van een zeilboot. Hij zwiept heen en weer. Al als hij niet oppast, valt hij uit het want op het dek of in zee.

Doet dat iets bij zo'n alcoholist? Nee, eigenlijk niet. Hij komt niet tot bezinning. Eerst de roes maar even uitslapen. En na het opstaan nemen we er eerst nog maar een.

Een biertje, een glas wijn.

Hoe verslaafd kun je zijn...

Nog een hedendaags aspect. 'Wie zich bedrinkt, verliest zijn verstand', zegt de wijsheid.

De medische wetenschap heeft duidelijk gemaakt dat alcohol de hersenen aantast. Vooral van kinderen en van jongeren. Niet voor niets heeft de overheid de campagne Nix18 gestart. Geen alcohol onder de achttien. Geldt ook voor andere verslavende middelen, tabak en drugs.

Er bestaat geen 'recht' van jongeren op alcoholgebruik, op excessief drinken, comazuipen en totaal uit je dak gaan.

Of de regel van geen alcohol onder de achttien ook daadwerkelijke gehandhaafd kan worden is een andere vraag...

Maar ze beoogt het welzijn en de gezondheid van jongeren. Hoe wijs!

3. Jongeren en ouderen

Het klopt wel, dat de wijsheid vooral jongeren op het oog heeft. Spreuken is duidelijk een boek voor jongeren om hun de weg van de HEER te leren, om hen wijsheid bij te brengen en levenservaring.

Heel nadrukkelijk lezen we dat in Spreuken 23:19-21:

*"Luister, mijn zoon, en word wijs,
kies de juiste weg.*

*Ga niet om met dronkelappen,
blijf bij gulzigaards vandaan.*

*Want wie slempt en brast, wordt arm,
wie altijd zijn roes ligt uit te slapen,
gaat ten slotte in lompen gehuld."*

Een avondje stappen kost heel wat. Denk daar goed om. Alleen de kroegbaas en de bierproducent worden er financieel beter van. Jij niet.

Maar het zou niet eerlijk zijn om alleen het drankgebruik van de jongeren op de korrel te nemen. En met een beschuldigende vinger te wijzen naar 'die jeugd van tegenwoordig'.

Hoe zat en zit het met de jeugd van vroeger?

Het is heel veilig om met je vinger naar jongeren te wijzen en te denken dat jij vandaag buiten schot blijft.

Maar als jij nu 's morgens al – na de koffie – begint met een paar sherry's. En 's middags nog een paar. En 's avonds nog een stuk of drie om het af te leren..... Is dat beter dat het drinken van jongeren in drankketen in het weekend?

En vergeet dat afleren maar! Een echte verslaving ben je niet zomaar kwijt. Alcohol vraagt veel slachtoffers.

We zagen al dat Noach niet bepaald het goede voorbeeld gaf door zijn drinkgedrag. Al was dat misschien eenmalig.

En in Spreuken worden koningen en kerkleiders gewaarschuwd en aangespoord om nuchter – zonder alcohol – hun dienst te verrichten voor het aangezicht van de HEER en voor het front van Gods volk. Lees bijvoorbeeld Spreuken 31:4 en 5.

De moeder van koning Lemuël gaf haar zoon deze wijze raad:

*"Verspil je krachten niet aan vrouwen,
je woorden niet aan hen die koningen te gronde richten.*

*En, Lemuël, een koning mag zich evenmin te buiten gaan aan wijn,
dat past hem niet,
een leider mag niet hunkeren naar drank.*

*Hij mag niet drinken en zijn plicht vergeten,
de rechten van verschoppelingen schenden."*

Dus, pas op voor wijntje en trijntje. Die gaan nog al eens samen op. Alcohol en seks zijn bij velen een gevierd duo. En in de zestiger jaren was het: Seks, drugs en rock 'n roll. Vandaag is het Zon Zuipen Ziekenhuis.

De Bijbel geeft ook voorbeelden van koningen die op dit punt helemaal de mist ingegaan zijn. Koning Ahasveros van Perzië wilde, *"toen hij door de wijn in een vrolijke stemming was,"* aan alle rijksgroten de schoonheid van koningin Wasti laten

zien. Maar dat pakte heel anders uit, omdat zij weigerde op te draven voor die edelachtbare zatlappen.
En dan koning Herodes.

"Toen Herodes een feest gaf ter gelegenheid van zijn verjaardag, danste de dochter van Herodias te midden van de aanwezigen, en dat viel bij Herodes in de smaak. Daarom zei hij dat ze zou krijgen wat ze maar zou vragen, en hij bezegelde die belofte met een eed." (Mat. 14:6,7)

En Johannes de Doper wordt het slachtoffer van deze onbesuisde belofte. En neem maar aan, dat de wijn en de drank daarbij ook een rol gespeeld hebben.

"Van wijn word je een spotter, van drank een braller, wie zich bedrinkt, verliest zijn verstand."

Het is niet voor niets, dat de HEER tegen Aäron zegt:

"Jij en je zonen mogen geen wijn of andere drank drinken voor je naar de ontmoetingstent komt, anders sterven jullie. Deze bepaling blijft voor jullie en je nakomelingen voor altijd van kracht. Jullie moeten onderscheid kunnen maken tussen wat heilig is en wat niet, tussen wat rein is en wat onrein, en de Israëlieten uitleg geven over alle bepalingen die de HEER bij monde van Mozes aan hen bekendgemaakt heeft." (Lev. 10:8-11)

De heilige dienst van de HEER vraagt nuchtere dienaren; priesters en Levieten zonder een slokje op. Want zij moeten zich volledig concentreren op de heiligheid van God en van de tempeldienst. Het onderscheid tussen heilig en onheilig mag niet vertroebeld worden. Ook niet door wijn en sterke drank.

Een bepaling als deze bracht mij ertoe om in werktijd, tijdens pastorale bezoeken of verjaardagbezoeken, geen wijn of drank te gebruiken. Hoeft u me dus ook niet aan te bieden. Die ene keer dat ik het wel deed, heel lang geleden – 's morgens een bessentje ter gelegenheid van een verjaardag of bij een huwelijksjubileum – is het me niet goed bevallen. Ofwel, het viel gewoon verkeerd. 'Moet ik dus niet weer doen,' dacht ik toen.

4. De geest en de Geest

Vanuit deze wet voor Aäron en zijn zonen, de priesters, maken we de sprong naar de belofte van Jezus bij de instelling van het avondmaal. – Misschien is het wat kort door de bocht. –

Bij zijn laatste pesachmaal *"nam (Jezus) een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker met de woorden: 'Drink allen hieruit, dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen wordt vergoten tot vergeving van zonden. Ik zeg jullie: vanaf vandaag zal ik niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er met jullie opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van mijn Vader.'"* (Mat. 26:27-29)

Vanaf dat laatste pesachmaal, vanaf zijn kruis, tot en met zijn terugkomst laat Jezus de wijn staan. Want hij verricht de heilige dienst aan God in het hemelse heiligdom.

En dat vereist zijn volle concentratie. Ook al is hij de Zoon van God, en de hogepriester naar de orde van Melchisedek. Misschien juist wel: Daarom! Jezus is niet tegen het drinken van een goed glas wijn. Dat deed hij zelf ook, toen hij op aarde was. En de Joodse leiders hadden er kritiek op. Ze vonden hem een wijndrinker, in tegenstelling tot de geheelonthouder Johannes de Doper. Jezus ziet af van de wijn ter wille van zijn dienst en ter wille van zijn volk. En zijn belofte is dat hij weer het glas zal heffen met zijn leerlingen in het koninkrijk van zijn Vader.

Dat heeft ongetwijfeld uitstraling naar het leven van Jezus' leerlingen, de christenen. Het betekent niet dat wij allemaal geheelonthouder moeten worden. Dat kan ik in elk geval niet uit de Bijbel halen. Te vaak wordt er ook positief over de wijn gesproken als een gave van God om van te genieten.

Maar als christenen ervoor kiezen om zich geheel van alcohol te onthouden, is dat uiteraard te waarderen.

Het komt er voor ons als gelovigen op aan om een goede balans te vinden tussen wijsheid en wijn.

Wijsheid en wijn, gaat dat samen? Ja, als we ons ook heel goed bewust zijn van de risico's en de macht die alcohol op ons kan hebben.

Het motto van de campagne van de Nederlandse overheid is in dit licht nog niet zo gek. Het zou zo uit het Spreukenboek gelopen kunnen zijn.

'Geniet, maar drink met mate.'

Net als de vorige keren eindig ik met een woord van Paulus uit het Nieuwe Testament. Paulus maakt ons duidelijk dat de ene Geest nog niet de andere is. Zeg maar de geest uit de fles en de Geest van Christus.

Aan de gemeente van Efeze schrijft Paulus, en zo aan heel de kerk:

"Bedrink u niet, want dat leidt tot uitpattingen, maar laat de Geest u vervullen en zing met elkaar psalmen, hymnen en liederen die de Geest u ingeeft. Zing en jubel met heel uw hart voor de Heer en dank God, die uw Vader is, altijd voor alles in de naam van onze Heer Jezus Christus." (Ef.5:18-20)

Dit is het woord van God.

Amen